

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงการนิเทศการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ โดยจะเสนอตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา
2. จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
3. ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา
4. หลักการนิเทศการศึกษา
5. ความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
6. ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
7. ผู้นิเทศการศึกษาและผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
8. งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ที่เคยได้รับ ตลอดจนจุดมุ่งหมายและแนวทางของการศึกษา แต่ละยุคแต่ละสมัย หรือวิวัฒนาการของการศึกษา ดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้หลายความหมาย เช่น

พนัส หันนาคินทร์ (2523 : 148) กล่าวว่า การนิเทศศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่การปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศมิใช่เป็นการบังคับหรือจับมือ การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ดังนั้นการนิเทศการสอนจึงตั้งอยู่บนรากฐานแห่งมนุษยสัมพันธ์ อันคือ

สงัด อุทรานันท์ (2527 : 4) ให้ความหมายเชิงปฏิบัติการว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุด ในการเรียนของนักเรียน

นิพนธ์ ไทยพานิช (2527 : 22) ให้ความหมายโดยเน้นให้เห็นความสำคัญว่า เป็นการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการเรียนของนักเรียน

อาคม จันทสุนทร (2527 : 25) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนหรือทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพและก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้าย คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ไวล์ส (Wiles 1967 : 6) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การแนะนำซึ่งกันและกัน การวางแผนร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

สเปียร์ส (Spears 1967 : 16) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และการกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครู โดยมุ่งหวังช่วยเหลือครูเพื่อให้ได้ช่วยตนเอง

แฮร์ริส (Harris 1985 : 19) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า คือ สิ่งที่มีบุคลากรในโรงเรียน กระทำกับบุคคลและสิ่งของเพื่อจุดมุ่งหมาย ในการคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปในแนวทางที่จะส่งเสริมให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็นความหมายของการนิเทศการศึกษาได้ว่า เป็นกระบวนการในการปฏิบัติงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นผลให้การศึกษานักเรียนมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

การดำเนินงานนิเทศศึกษานั้นจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมาย ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลที่ต้องการ ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2521 : 112) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ทั้งสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น
4. เพื่อรักษา วิจารณ์ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ
5. เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงาน ในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด กระทรวงและสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานขององค์การระหว่างประเทศ

สงัด อุทรานันท์ (2527 : 1) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่า อยู่ที่การทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า นักเรียนเป็นผลผลิตทางการศึกษานั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและโดยความหมายนี้ การที่จะให้ได้ว่านักเรียนที่มีคุณภาพนั้น การนิเทศการศึกษาจะดำเนินการผ่านตัวกลาง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ใช่ดำเนินการกับนักเรียนโดยตรง

อาคม จันทสุนทร (2527 : 3) กล่าวว่า เรามีการนิเทศศึกษาก็เพื่อจะช่วยชี้แนะให้ความรู้หรือบริการ หรือทำให้คนรู้และปฏิบัติในทางงานการศึกษา เช่น ทำให้ครูสอนได้ผลดีและทำงานอย่างเต็มที่ โดยเห็นผลการเรียนของเด็ก การมีผู้นิเทศการศึกษา จึงเป็นการช่วยเหลือในการบริหารงาน โดยแบ่งเบาภาระงานของผู้บริหารลงไป และผู้นิเทศจะทำให้เกิดผลงานที่ให้มีประสิทธิภาพสูงกว่า ให้ผู้บริหารทำงานตามลำดับ

อดัมส์ และคิกกี (Adams and Dickey 1966 : 22-41) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ไว้ว่า

1. เพื่อช่วยให้ครูค้นหาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเอง โดยช่วยให้ครูรู้ว่าอะไรที่เป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ และหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร
3. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ
4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชน เข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน
6. ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการทางการศึกษา

บริก และจัสต์แมน (Brigg & Justman 1952 : 18-21) ใ้สรุปความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ข้อ คือ

1. เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางอาชีพ
2. เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามของครู
3. เพื่อปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมและแนะนำคณะครูและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน

กับชุมชน

จากความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาค้างกล่าว จะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษามุ่งที่จะพัฒนาครู เป็นประเด็นสำคัญ เพื่อให้ครูมีความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอน รู้จักวิเคราะห์ปัญหาและหาวิธีแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอันจะส่งผลไปยังตัวนักเรียน ใ้พัฒนาไปตามเป้าหมายของการศึกษา

ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นสำหรับครู กล่าวคือ เป็นการนำเอาความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกสู่ภายในโรงเรียน ทำให้ครูเกิดการพัฒนาการทำงานของตนเอง แต่การนิเทศจากภายนอกโรงเรียนไม่อาจตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบหรือวิธีการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่ง วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2527 : 7) ใ้กล่าวถึง ความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม ศึกษานิเทศก์ต้องทำตัวเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ในการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยทำงานร่วมกับครู อาจารย์ เช่น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระดับต่าง ๆ

2. การผลิตครู สถาบันผลิตครู ผลิตครูไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำอย่างไรจึงจะผลิตครูให้มีประสิทธิภาพ เพราะการผลิตครูนั้นเมื่อไปทำงานในสถานศึกษาจะต้องมีการฝึกอบรมประจำการ (Inservice Education) อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. มาตรฐานการศึกษา (Standardization) ในการรักษามาตรฐานของการศึกษานั้น ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ โดยเลือกจากผู้ที่มีความรู้มาทำงาน และช่วยนิเทศความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ครูที่ทำการสอนประจำให้มีความคิดกว้างไกล ก้าวหน้าทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

วิจิตร (ธีระกุล) วุฒิบางกุง และคณะ (2520 :11-12) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษาว่า เนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย ศึกษานิเทศก์จึงเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดขึ้นมาใหม่อยู่ตลอดเวลา จำเป็นที่ครูจะต้องติดตามศึกษาให้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ แต่เนื่องจากภาระหน้าที่ในงานสอนมีอยู่มาก ศึกษานิเทศก์จึงเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบช่วยเหลือในเรื่องนี้

3. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็นจะต้องมีผู้ชำนาญงานโดยเฉพาะ ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อการนี้

4. การศึกษาของประเทศไม่อาจรักษามาตรฐานไว้ได้ ถ้าชาวมุคคผลที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน

จากการรายงานการสัมมนา วิชาสัมมนาทางการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ปีการศึกษา 2527 สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชา

บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง "การส่งเสริมการนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียนของประเทศไทย" ได้สรุปความจำเป็นไว้ว่า การนิเทศการ ศึกษาภายในโรงเรียน มีความจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน การนิเทศ บุคคลภายนอก อาจจะลดความจำเป็นลง ในเมื่อสภาพปัจจุบันขาดแคลนผู้ทำหน้าที่นิเทศ การศึกษา ตลอดจนสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ประกอบกับปัจจุบัน บุคลากรภายในโรงเรียนมี ความรู้ความสามารถเพียงพอ เป็นผู้รู้ปัญหาแท้จริง ในการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ของตนเองมากที่สุด

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2525 : 5) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นที่ต้อง มีการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็น ในการให้บริการทางวิชาการ เพราะ การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อน และยุ่งยากที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล การนิเทศการศึกษา เป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมาก ที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน อีกประการหนึ่ง การ ศึกษาได้ขยายตัวไปอย่างมาก ดังนั้นจึงต้องอาศัยความช่วยเหลือต่อไป

2. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อความเจริญของงานของครู แม้ว่าครู จะได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูก็ต้องปรับปรุงการฝึกฝนอยู่เสมอ ใน ขณะทำงานในสถานการณ์จริง

3. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครู ในการเตรียม การสอน เนื่องจากครูต้องปฏิบัติงานนิเทศที่มีกิจกรรมต่าง ๆ กัน และต้องเผชิญกับภาวะที่ ค่อนข้างหนัก ครูจึงไม่อาจใช้เวลาไต่ถามเพียงพอต่อการเตรียมการสอน การนิเทศ การศึกษาจึงสามารถลดภาระของครูได้ในกรณีดังกล่าว

4. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครู เป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่ เสมอ ทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะที่ได้จาก การวิเคราะห์และจากการอภิปราย จากการค้นพบของการวิจัยมีความจำเป็นต่อความ เจริญเติบโตดังกล่าว การนิเทศการศึกษาสามารถให้บริการได้

5. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาชีพแบบประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาสามารถให้บริการได้ประโยชน์ทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสามารถรวมพลัง ของทุกคนที่ร่วมอยู่ในกระบวนการทางการศึกษาคด้วย

จากความจำเป็นดังกล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นเพราะ

1. การนิเทศการศึกษาจะช่วยพัฒนาครูทางด้านการเรียนการสอนและทางวิชาการ
2. เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษา เพื่อเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้นให้เหมาะสมอยู่เสมอ
3. การนิเทศสามารถกระตุ้นและนำทางความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับครูในโรงเรียน
4. โรงเรียนต้องมีการนิเทศ เพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศสามารถช่วยในการจำแนกคุณภาพของครู และความข้องการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

หลักการนิเทศการศึกษา

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (มปป. : 218-219) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า หลักการ (Principles) ไว้ดังนี้

1. จุดเริ่มต้นที่เป็นเหตุให้เกิดสิ่งอื่น ๆ หรือ
2. ความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริงพื้นฐาน หรือการเชื่ออันเป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติจากสถานการณ์อย่างหนึ่งไปสู่สภาพการอีกอย่างหนึ่ง และเป็นสิ่งสำคัญที่จะควบคุมกิจกรรม และวิธีการสำหรับการปฏิบัติตามแนวนั้นหรือ
3. หลักการ หมายถึง ถ้ากล่าวทั่วไป ซึ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ตั้งแต่สองหรือหลายอย่าง ซึ่งใช้เป็นแนวทางสู่การกระทำหรือปฏิบัติหรือ
4. หลักการ คือ วิธีแห่งการแก้ปัญหาที่คิดว่ามีความเชื่อมั่นได้มากที่สุด ไม่เฉพาะแต่อาศัยจากประสบการณ์เดิมเท่านั้น แต่อาจจะได้จากข้อเท็จจริงพื้นฐานและรู้ว่า จะนำมาใช้ได้อย่างไร

และสรุปความหมายของคำว่า "หลักการ" ไว้คือ หมายถึง การสรุปข้อความโดยทั่วไป ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในลักษณะของข้อเท็จจริงพื้นฐาน หรืออาจจะหมายถึงกฎเกณฑ์พื้นฐาน คำสั่ง นโยบาย หรือความเชื่อ ซึ่งควบคุมการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ

ของมนุษย์ สำหรับเรื่องการศึกษา โดยเฉพาะหลักการน่าจะหมายถึง ปรัชญาซึ่งเป็น เครื่องกำหนด และประเมินค่าจากมุ่งหมาย ทศนคติ การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดขึ้นจาก การศึกษา สำหรับการนิเทศการศึกษานั้น เนื่องจากเป็นกระบวนการที่คึกคัก ช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางแก่ครูเพื่อพัฒนาครู ซึ่งนับเป็นกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญ และจำเป็นต่อการ จัดการศึกษาตั้งกล่าวแล้ว ในการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตาม จุด มุ่งหมาย และลักษณะของงานนิเทศการศึกษานั้น จำเป็นต้องมีหลักการในการจัดการนิเทศ การศึกษา เพื่อให้งานนิเทศนั้นมีแกนหรือมีหลัก ในการปฏิบัติที่แน่นอน ชัดเจน ดังนั้น หลักการของงานนิเทศจึงต้องสอดคล้องกับประเภทของงาน และองค์ประกอบของงาน อันได้แก่ ผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ และสาระที่บริการ จึงต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ความ มีเหตุผล และหลักทางจิตวิทยา เพื่อสร้างความยอมรับและศรัทธา ให้ผู้รับบริการสนใจ ฟังความคิดเห็น และรับพิจารณาข้อเสนอแนะ เข้าใจจุดประสงค์จนสามารถสร้างงานด้วย การริเริ่มของตนเองได้

สงค อุทรานันท์ (2529 : 11-12) ได้กล่าวถึงหลักการของการนิเทศ การศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

1. การนิเทศการศึกษา เป็น "กระบวนการ" ทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ
2. การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงาน นั้น จะกระทำโดยผ่าน "ตัวกลาง" คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. การนิเทศการศึกษา (ในประเทศไทย) เน้นบรรยากาศแห่งความเป็น ประชาธิปไตย

วิจิตร (ธีระกุล) วรุทบางกูร และคณะ (2520 : 22-23) ได้เสนอ หลักการนิเทศไว้ดังนี้ คือ

1. การจัดการนิเทศการศึกษาจะต้องทราบความต้องการของครู แล้ววางแผน การนิเทศเพื่อสนองตอบความต้องการนั้น ๆ
2. การศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของครู และทำความเข้าใจกับปัญหานั้น ๆ แล้ว พิจารณาหาทางแก้ไข
3. รับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครูแล้วนำมาพิจารณาร่วมกัน

4. ต้องยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญแก่บุคลากรที่ร่วมงานในโรงเรียนนั้น ๆ
  5. ช่วยประสานงานระหว่าง โรงเรียน กับองค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
  6. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์มาทำการวิเคราะห์และวิจัย
  7. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ของการศึกษาอย่างแจ่มแจ้ง
- เพื่อจะได้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

ชาอุชัย อัจฉินสมาจาร (2525 : 16-20) ได้กล่าวถึง หลักการนิเทศ การศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. การนิเทศการศึกษา จะต้องสัมพันธ์กับการบริหาร
2. การนิเทศการศึกษา ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา
3. การนิเทศการศึกษา ควร เป็นวิทยาศาสตร์
4. การนิเทศการศึกษา ควร เป็นประชาธิปไตย
5. การนิเทศการศึกษา ควร เป็นการสร้างสรรค์
6. การนิเทศการศึกษา ควรส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า
7. การนิเทศการศึกษา ควรเป็นวิชาชีพ

อดัมส์ และดิกกี (Adams and Dickey 1966 : 22-41) ได้เสนอ หลักการสำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้ คือ การนิเทศการศึกษามุ่งที่จะช่วยให้ครู ใ้รู้ว่าอะไร คือ ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จะหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร ช่วย ให้ครูรู้สึกมั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ค้นเคยกับแหล่งวิทยาการ และสามารถที่จะ รู้จักคิดค้นวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาการทำงานของตนเองได้ในที่สุด

ฟรานเซท (Franseth 1961 : 23-28) ได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญ ของการนิเทศการศึกษาโดยสรุป 4 ประเภท คือ

1. การนิเทศจะไ้ผลอย่างสูงสุด ในการปรับปรุงการเรียนการสอนก็ต่อเมื่อ การนิเทศนั้นให้ความสำคัญแก่การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ซึ่งเป็นการพิจารณาตกลงร่วมกัน โดยคณะครูและศึกษานิเทศก์

2. การนิเทศจะมีความหมายสำหรับครู จะต้องให้ครูได้มีส่วนร่วมในการ พิจารณาว่าจะให้ศึกษานิเทศก์ช่วยเหลือในเรื่องใด

3. การนิเทศที่ที่จะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ยืดหยุ่น และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน เป็นการช่วยเหลือครู และต้องทำให้ครูรู้สึกว่าจะช่วยให้เขาพบวิธีที่ดีกว่า ในการทำงานเพื่อบรรลุลักษณะประสงค์

4. การนิเทศจะได้ผลควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการแก้ปัญหา และช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหา ตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาหลายท่านจึงกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาควรมีหลักการดังต่อไปนี้

1. การนิเทศการศึกษา ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งปรัชญา
2. การนิเทศการศึกษา ควรเป็นวิทยาศาสตร์
3. การนิเทศการศึกษา ควรเป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตย
4. การนิเทศการศึกษา ควรเป็นการสร้างสรรค์
5. การนิเทศการศึกษา ควรเป็นการพัฒนากำลังใจคน
6. การนิเทศการศึกษา ควรเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

โดยปกติการนิเทศการศึกษามักจะกระทำจากบุคคลภายนอกโรงเรียน หรือโดยศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่า ไม่สามารถจะกระทำไ้ทั่วถึง ทั้งนี้เพราะจำนวนโรงเรียน ได้ขยายเพิ่มขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในทางการศึกษาค้นต่าง ๆ งบประมาณไม่เอื้ออำนวย ประกอบกับการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสม ควรอยู่ในลักษณะที่ว่าสามารถนิเทศได้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของโรงเรียนมากที่สุด จึงทำให้มีวิธีการหรือระบบการนิเทศอีกแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ เรียกว่า "การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน"

ความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ คือ

ลิปพนนท์ เกตุทัต (2518 : 132) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา-

ภายในโรงเรียนเป็นการนิเทศการศึกษา โดยอาศัยบุคลากรภายในโรงเรียนเองเป็น
 ผู้นิเทศ ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือหัวหน้าหมวดวิชา รวมทั้งครูที่มีความรู้ความ
 สามารถ และความชำนาญ ตลอดจนมีประสบการณ์ในการสอนเฉพาะสาขาวิชา บุคลากร
 เหล่านี้จะต้องสามารถทำการนิเทศครูในโรงเรียน ในรูปของการเป็นที่เลี้ยง การปรึกษา
 งาน ในหมู่คณะ การให้ความรู้เพิ่มเติม โดยถือหลักการเน้นกำลังปฏิบัติงานได้สำเร็จ
 ค้ำยก็ไค้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2525 : 25) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายใน
 โรงเรียน คือ การที่ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งไค้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา
 โดยความร่วมมือกับคณะครูในโรงเรียนร่วมมือกันปรึกษาหารือ เพื่อทำการรวบรวมข้อมูล
 วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพของ
 บุคลากรในโรงเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้โรงเรียนอาจเชิญวิทยากรและศึกษานิเทศก์มา
 ร่วมงานค้ำย

สงัด อุทรานันท์ (2527 : 1-2) ไค้ให้ความหมายไว้ว่า "การนิเทศ
 การศึกษาภายในโรงเรียน คือ กระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
 ภายในโรงเรียน โดยการร่วมมือของบุคลากรทั้งหมดภายในโรงเรียน

อาคม จันทรสุนทร (2527 : ภาคผนวก 25) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา
 ภายในโรงเรียนเป็นการจัดการนิเทศการศึกษา โดยอาศัยบุคลากรในโรงเรียนเอง
 ผู้นิเทศจะไค้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่
 โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น

จากความหมายดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ลักษณะสำคัญ ๆ ของการนิเทศ
 การศึกษาภายในโรงเรียนไค้ว่า

1. เป็นการดำเนินงานของบุคลากรภายในโรงเรียน ไค้แก่ ผู้บริหาร ครู
 ที่ไค้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ และครูภายในโรงเรียน
2. เป็นการปรับปรุงและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูภายใน
 โรงเรียน
3. เป้าหมายที่สำคัญ คือ การปรับปรุงส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้

มีประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

4. ลักษณะการดำเนินงานที่สำคัญ คือ การฝึกกำลัง หรือการร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำงานร่วมกับครู ในการพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นสำหรับครู ทั้งนี้กล่าวโดยสรุปได้ว่า การนิเทศเป็นการนำเอาความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกสู่ภายในโรงเรียน ให้ครูเกิดการพัฒนาการทำงานของตนเอง แต่การนิเทศจากภายนอกไม่อาจสนองความต้องการของโรงเรียนได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบหรือวิธีการนิเทศภายในโรงเรียน สังก อุทรานันท์ (2529 : 198) ได้กล่าวว่า ในภาวะปัจจุบันการนิเทศภายในโรงเรียน มีความสำคัญและจำเป็นยิ่งขึ้นด้วยเหตุผล คือ

1. ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ได้ทั่วถึง
2. สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์ซึ่งอยู่ภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนได้ การสนองความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก
3. ในสภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเพียงพอและบางคนยังมีความชำนาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรจะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังเป็น การยอมรับซึ่งกันและกันด้วย
4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้นโดยความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีคนมากคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (มปป. : 251-252) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งมีสาเหตุจากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงระบบของการจัดการศึกษา
2. การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตลอดจนการพัฒนาของหลักสูตร
3. ความเจริญก้าวหน้าทางค่านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่าง

รวดเร็ว

4. ความเอื้อยชา ความนิ่งเฉย และการขาดความสนใจของครู ควรได้รับการกระตุ้นให้ตื่นตัวอยู่เสมอ
5. วิทยาการ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป
6. การขาดประสบการณ์ของครูใหญ่ หรือครูเก่าที่ก้าวไม่ทันต่อเทคนิคและวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น
7. ผลของการวิจัยค้นคว้าใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในวิชาการต่าง ๆ ควรได้รับการเผยแพร่ และแปลความหมายออกเป็นการปฏิบัติ เพื่อให้การศึกษาได้ก้าวหน้าและงอกงามขึ้น

8. ปรัชญาและอุดมการณ์ทางการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ควรได้รับการถ่ายทอดและตอบสนองของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

กฤษณี น้ำเพชร (2521 : 41-42) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า

1. การนิเทศเป็นการส่งเสริมคุณภาพทางด้านการเรียนการสอน
2. ครูควรได้รับการนิเทศ เพื่อพัฒนาความเจริญทางด้านการเรียนการสอนและทางวิชาการ
3. โรงเรียนต้องมีการนิเทศ เพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศจะสามารถช่วยในการจำแนกคุณภาพของครู และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
4. การนิเทศสามารถกระตุ้น และนำทางความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียน
5. โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องอบรมครู โดยกระทำต่อเนื่องกันไป เพราะความก้าวหน้าทางวิทยาการเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ
6. เพื่อเป็นการช่วยให้ครูได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป

ปรัชญาของโรงเรียน วัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนให้ บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

7. เพื่อเป็นการเสริมขวัญและกำลังใจของคณะครู และก่อให้เกิดความรู้สึกลดอคภัยในการทำงาน

จากความจำเป็นดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีความจำเป็นเพราะ

1. การนิเทศจากภายนอกประกอบด้วยสิ่งสนับสนุนต่อการนิเทศไม่เพียงพอ
2. เป็นการนิเทศที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด เพราะผู้นิเทศอยู่ภายในโรงเรียน ฐานะปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง
3. บุคลากรภายในโรงเรียนมีความรู้ ความสามารถมากกว่าเดิมจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการนิเทศเป็นอย่างดี และ
4. ส่งเสริมให้ครูเกิดการทำงาน โดยรู้จักคิดแก้ปัญหาตนเองแทนการช่วยเหลือจากบุคลากรที่อยู่ภายในโรงเรียน

ผู้นิเทศการศึกษา และผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายหลักก็คือ มุ่งพัฒนาครูให้รู้จักวิธีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เพื่อให้การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวัง ผู้นิเทศการศึกษา จึงเป็นบุคคลใดก็ตามที่สามารถปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายนี้ ไวลส์ (Wiles 1967 : 5) มีความเห็นในเรื่องนี้ว่า "การนิเทศการศึกษาไม่จำเป็นจะต้องจำกัดว่าเป็นศึกษานิเทศก์ โดยตำแหน่งจึงจะทำการนิเทศได้ สมาชิกคนใดคนหนึ่งก็ตามที่มีส่วนช่วยครู ให้ทำการปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้นก็คือว่า เป็นการนิเทศการศึกษาเช่นเดียวกัน"

อดัมส์ และคิกกีส์ (Adams & Dickey 1966 : 8) ได้ให้ความเห็นในเรื่องของผู้นิเทศคล้ายคลึงกับ ไวลส์ โดยกล่าวไว้ว่า "ผู้บริหารหรือผู้นิเทศ คือบุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูน และปรับปรุงสภาพการเรียนการสอน ดังนั้นอาจจะเป็นครูใหญ่ ในโรงเรียนหรือผู้ช่วยเหลือแขนงหนึ่งแขนงใดเป็นพิเศษ เช่น พลศึกษา คนตรี หรืออาจจะเป็นศึกษาธิการ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนก็ได้"

สังค อุทรานันท์ (2527 : 3) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาจะเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย คือ

1. ผู้ให้การนิเทศ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่จัดให้มีการนิเทศเกิดขึ้น ผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าเขต / หัวหน้าฝ่ายศึกษานิเทศก์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการจัดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาโดยเฉพาะ

2. ผู้รับการนิเทศ คือ บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศ ในฐานะผู้รับประโยชน์จากการจัดการนิเทศที่หน่วยงานหรือสถานศึกษาได้จัดขึ้น ผลที่ได้รับส่วนใหญ่มักจะเป็นไปในลักษณะที่ทำให้เกิดความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงานสูงขึ้น มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานดีขึ้น

3. ผู้สนับสนุนการนิเทศ คือ ผู้บริหารที่ไม่ได้ทำหน้าที่นิเทศโดยตรง ถ้าหากผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานศึกษา ไม่ได้ห้ามปรามหรือขัดขวางในฐานะผู้นิเทศ ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารคนนั้นจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการนิเทศ เพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างได้ผล การนิเทศจะไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในระยะยาวเลย หากขาดการสนับสนุนดูแลเอาใจใส่ และให้การสนับสนุนจากผู้บริหารโดยตรง

ยง รัชชวัลลภ (2524 : 42) ได้กล่าวสนับสนุนในเรื่องที่ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทต่อการนิเทศภายในโรงเรียน ว่า ครูใหญ่จะต้องรับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียนด้วย ครูใหญ่จึงต้องมีบทบาทในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน งานนี้เป็นงานในหน้าที่โดยตรง จะโยนให้เป็นภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ หรือผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปหาได้ไม่ ว่าเป็นไปแล้วบุคคลดังกล่าวก็มีความสำคัญในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนน้อยกว่าครูใหญ่

อาคม จันทสุนทร (สามัญศึกษา 2519 : 48) ให้ความเห็นว่า "การนิเทศภายในโรงเรียนจะเป็นการจัดการนิเทศการศึกษาโดยบุคลากรเอง ผู้นิเทศการศึกษาได้แก่ ครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา หรือสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือก และแต่งตั้งขึ้น"

ในทัศนะของ สุนีย์ เอี่ยมอคุลย์ (2523 : 41) ผู้ที่สามารถทำหน้าที่นิเทศการศึกษาได้ก็คือ

1. ศึกษานิเทศก์
2. ผู้บริหารโรงเรียน ใ้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน หรืออธิการวิทยาลัย ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองอธิการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ หัวหน้าภาควิชาต่าง ๆ
2. ผู้ที่สถานศึกษาเชิญไปให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว
3. ครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความสามารถ

จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้นิเทศและผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนที่มีผู้แสดงทัศนะไว้ พอจะรวบรวมความได้ว่า ผู้นิเทศ คือ บุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อปรับปรุงสมรรถภาพการเรียนการสอน โดยการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ให้ความร่วมมือมากกว่าการแนะนำ หรือสั่งการแต่เพียงอย่างเดียว สำหรับผู้นิเทศภายในโรงเรียน ก็คือ บุคลากรที่มีอยู่ภายในโรงเรียน เช่น ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ รวมไปถึงครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์ ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง ที่โรงเรียนไ้คัดเลือก หรือแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือครู ในการปรับปรุง การเรียนการสอนให้ดีขึ้น

งานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

ในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน สิ่งที่มีความสำคัญก็คือ งานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงในเรื่องนี้หลายท่าน เช่น

สุจิต เทียรชอบ (วารสารการศึกษาแห่งชาติ 2514 : 19-27)
นักการศึกษาไทยได้เสนองานนิเทศการศึกษาที่ครูใหญ่ควรทำ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ก. การช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการและด้านบริหาร ใ้แก่

1. ปฐมนิเทศครูใหม่
2. จัดประชุมครูก่อนการ เปิดภาคเรียน
3. การสังเกตการสอนในชั้น
4. การเยี่ยมชั้นเรียนอื่น ๆ
5. การสาธิตการสอน
6. การให้คำปรึกษาหารือ เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

7. การจัดประชุมปฏิบัติการ
8. การอบรมครู
9. การจัดสัมมนา
10. การจัดหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการ
11. ปรับปรุงห้องสมุดให้ทันสมัย และแนะนำครูให้ใช้ห้องสมุด
12. แนะนำให้ครูเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมทางวิชาการต่าง ๆ
13. จัดบริการ โสตทัศนศึกษา ให้แก่ครูเป็นอย่างดี และสนับสนุนให้ครูใช้

อุปกรณ์เหล่านั้น

14. สนับสนุนให้ครูไปเรียนเพิ่มเติม

ข. การช่วยเหลือครูในค่านิยมส่วนตัว ได้แก่ การดูแลทุกข์สุขของครูในปกครอง มีความเป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จนกระทั่งครูสามารถปรับทุกข์สุขได้ ทั้งด้านส่วนตัว ปัญหาในการทำงาน ตลอดจนเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้

ค. การสร้างขวัญของคณะครูในโรงเรียน ได้แก่

1. ช่วยเหลือครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิชาการ ทางการบริหาร และดำเนินการสอนอย่างเพียงพอ

2. จัดสภาพการทำงานให้ที สบายสบาย เป็นสุข

3. ช่วยให้ครูมีความอบอุ่น สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไม่น้อยหน้าใคร

4. เป็นที่ปรึกษาที่ดีของครูได้ทุกโอกาส

5. สร้างลักษณะเป็นผู้นำให้กับครู เปิดโอกาสให้ครูได้ทำงานที่ใช้ความคิดริเริ่มของตัวเองให้มาก

6. พยายามให้ครูรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานโดยทั่วไป

7. ครูใหญ่ควรเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครู

8. ช่วยเหลือครูมีความสำเร็จในการทำงาน มีความเจริญก้าวหน้า

9. ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย

10. ให้ครูได้มีความรู้สึกนับถือตนเอง ไม่รู้สึกว่าได้รับการหลู่เกียรติหรือเหยียดหยามหรือรู้สึกค้อย

11. การดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนควรเป็นประชาธิปไตย
12. ครูใหญ่ควรมีความยุติธรรมต่อครูทุกคน

ง. การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งอาจทำได้ดังนี้

1. จัดที่รับฟังความคิดเห็นของครูภายในโรงเรียน
2. จัดให้มีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน
3. จัดให้มีกล่องรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
4. จัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติต่าง ๆ
5. ช่วยให้ครูประเมินผลการสอนของตนเอง
6. ช่วยให้ครูรู้จักการประเมินผลการเรียนและความก้าวหน้าของนักเรียน

สายหยุด จำปาทอง (อ้างถึงใน ชารี มณีศรี 2521 : 8-9) ได้จำแนกงานนิเทศการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ดังนี้ คือ

1. เกี่ยวกับครู
  - 1.1 ช่วยจัดปฐมนิเทศครูใหม่
  - 1.2 ช่วยครูใหม่ในการปฏิบัติงาน
  - 1.3 ช่วยครูตามที่ขอรองมา
  - 1.4 เปิดโอกาสให้ครูได้พบปะอยู่เสมอ
2. เกี่ยวกับหลักสูตร
  - 2.1 ส่งเสริมให้ครูศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอนให้เข้าใจ
  - 2.2 ส่งเสริมให้ครูทำประมวลการสอนและบันทึกการสอนร่วมกัน
  - 2.3 ส่งเสริมให้ครูปรับปรุงหลักสูตรและประมวลการสอน
  - 2.4 ส่งเสริมให้ครูใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ให้มากที่สุดสำหรับปรับปรุง

หลักสูตร

3. เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน
  - 3.1 แนะนำให้ครูทราบถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่และพอสามารถจัดหาได้ และใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

- 3.2 พยายามจัดวิธีการเกี่ยวกับอุปกรณ์เท่าที่สามารถทำได้
- 3.3 ส่งเสริมให้ครูผลิตอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ เท่าที่จะทำได้
- 3.4 ส่งเสริมให้ครูใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ในการเรียน

การสอน

4. เกี่ยวกับการปรับปรุงงานวิชาชีพครู
  - 4.1 ส่งเสริมให้ครูสังเกตการสอนของกันและกัน และของโรงเรียนอื่น
  - 4.2 ร่วมปรึกษากับครูเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน
  - 4.3 ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมสัมมนา
  - 4.4 ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
5. เกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน
  - 5.1 ส่งเสริมให้ครูวางแผนการเรียนการสอนร่วมกัน
  - 5.2 ส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกับผู้ปกครองหรือบุคคลอื่น ๆ ใน

การปรับปรุงโรงเรียน

6. เกี่ยวกับการค้นคว้าทดลอง
  - 6.1 ส่งเสริมให้ครูทดลองสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่น วิธีสอน
  - 6.2 ส่งเสริมให้ครูค้นคว้าอยู่เสมอ
  - 6.3 ส่งเสริมในทุก ๆ ด้าน เพื่อที่ครูจะไ้ทำการค้นคว้าทดลอง

โคสะควก

เนกเลีย และอีแวนส์ (Neagley and Evans 1964 : 105-106)

ไ้กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาของอาจารย์ใหญ่ไว้ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศให้ครูแต่ละคนหรือทั้งกลุ่มสามารถแสดงความสามารถออกมาอย่างอิสระ และปรับปรุงการเรียนการสอนร่วมกับบุคคลอื่น
2. ทำงานร่วมกับกลุ่มในการสร้าง และดำเนินการให้เป็นไปตามปรัชญาที่ตั้งไว้ ซึ่งมีส่วนสอดคล้องกับปรัชญาของชุมชน
3. พัฒนาการสอน
4. พัฒนาหลักสูตร
5. ดูแลโครงการนิเทศในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี

6. ค่าเนิการวัดผลและประเมินผลโครงการทั้งระบบ
7. ช่วยให้มีการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญในด้านการสอนและใช้คณะนี้ให้มี
- ประ โยชน์
8. รับผิดชอบในการจัดโครงการส่งเสริมความรู้แก่ครูประจำการใน
- โรงเรียน
9. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นซึ่งกันและกันใน
- ระหว่างครูและบุคคลอื่น
10. ดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อุปกรณ์ หนังสือ และแหล่งวิชาการ
11. ช่วยให้มีการพัฒนาทางการศึกษาใหม่ ๆ ในท้องถิ่น
- แฮร์ริส (Harris 1985 : 10-13) ได้กำหนดงานนิเทศการศึกษา
- ไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร
2. การจัดระบบการเรียนการสอน
3. การบริหารงานบุคคล
4. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก
5. การจัดฝึกอบรมครูประจำการ
6. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์
7. การปฐมนิเทศครูใหม่
8. การจัดบริการพิเศษแก่ครู
9. การสร้างความสัมพันธ์แก่ชุมชน
10. การประเมินผล

จะเห็นได้ว่า งานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีมากมายหลายประการ ซึ่งผู้นิเทศภายในโรงเรียนสามารถจะนำไปปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตามงานทุกงานก็มุ่งที่จะช่วยพัฒนาครู ให้สามารถดำเนินการเรียนการสอนไปได้ด้วยมีเป้าหมายหลักก็คือ การทำให้คุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด และจากแนวคิดของนักการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศ เกี่ยวกับงานการนิเทศการศึกษาคงกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า แนวความคิดของ Harris มีลักษณะครอบคลุมงานทางการนิเทศการศึกษา

ภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษางานการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา จากงานการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของ Harris ทั้ง 10 คำน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. การพัฒนาหลักสูตร สังกัด อุทรานันท์ (2527 : 30) ได้ให้ความหมายของคำว่า "การพัฒนาหลักสูตร" ไว้ 2 ลักษณะ คือ ความหมายแรก หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่งก็คือ เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย

คอลลี (Doll 1978 : 265) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรไว้ 13 ประการ ดังนี้

1. วางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร
2. ประเมินความเหมาะสมและคุณภาพของ โครงการพัฒนาหลักสูตร
3. อำนวยความสะดวกให้เป็นไปตามนโยบายและปรัชญาของการศึกษา
4. อำนวยความสะดวกในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในหลักสูตร
5. ใช้ข้อมูลจากการวิจัย และส่งเสริมงานวิจัยในห้องเรียน
6. ประสานงานกับบุคคลอื่นในการจัดการเรียนการสอนพิเศษ เช่น ศึกษานิเทศก์ บรรณาธิการ เป็นต้น
7. ทำงานร่วมกับครูแนะแนวในการที่จะใช้หลักสูตรและงานแนะแนวให้สัมพันธ์กัน
8. เตรียมผู้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตร
9. อำนวยความสะดวกในเรื่องเวลา และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร
10. ช่วยเหลือครูโดยใช้เทคนิคการแนะแนวและที่ปรึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
11. จัดองค์การและอำนวยความสะดวก โครงการที่เกี่ยวกับการจัดบริการทางการศึกษาที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ
12. แนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้ชุมชนได้เข้าใจ
13. ส่งเสริมการติดต่อในโรงเรียนในระดับเดียวกัน

ส่วน แฮร์ริส (Harris 1985 : 10) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ คือ การออกแบบหลักสูตร หรือปรับปรุงหลักสูตรที่จะนำมาสอนในโรงเรียนให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงบุคลากร การจัดท่ามาตรฐานทางวิชาการ การพัฒนาแผนการสอนและนักเรียน

ข. การจึกระบบการเรียนการสอน เนกเลย์ และอีแวนส์ (Neagkey and Evans 1964 : 104-108) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจึกระบบการเรียนการสอนว่า เป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน ผลของการจึกระบบการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียน การจึกระบบการเรียนการสอน นอกจากจะมีผลโดยตรงต่อนักเรียนแล้ว ยังมีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรมาใช้ การจึกระบบที่ดีจะเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร ดังนั้นถ้ามีการจึกระบบการเรียนการสอนอย่างดีแล้ว จะทำให้การใช้หลักสูตรที่ได้รับการพัฒนามาอย่างดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม ถ้าได้นำหลักสูตรที่พัฒนามาดีแล้วไปใช้ในโรงเรียนที่จึกระบบการเรียนการสอนไม่ดี ก็จะประสบผลได้ยาก ดังนั้นในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรแต่ละครั้ง จะต้องเปลี่ยนแปลงการจึกระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย

เบอร์, คอฟฟีลด์ และเจนสัน (Burr, Coffield and Jenson 1963 : 64-69) ได้เสนอหลักเกณฑ์สำหรับยึดถือในการจึกระบบการเรียนการสอน คือ

1. จะต้องเปิดโอกาสให้ครูรู้จักปัญหา ความต้องการและพฤติกรรมของเด็กที่สอนเป็นอย่างดี
2. จะต้องช่วยให้เด็กได้รับความเสมอภาคทุกคน
3. จะต้องเหมาะสมกับจุดหมายของโรงเรียน
4. จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนดำรงชีวิตร่วมกับเพื่อนในหมู่คณะได้อย่างมีความอบอุ่นและมีความสุข
5. จะต้องเปิดโอกาสให้เกิดการฝึกฝนการอยู่ร่วมกันในระบบประชาธิปไตยอย่างมากที่สุด
6. จะต้องช่วยให้เกิดบูรณาการประสบการณ์ทั้งหมดของเด็ก
7. จะต้องกระตุ้นให้ครูได้ให้ความสนใจกับพัฒนาการทุก ๆ ด้านของเด็ก

8. จะต้องยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับความต้อการและความสนใจของเด็ก

9. จะต้องส่งเสริมสมรรถภาพในการสอนของครูให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับ แฮร์ริส (Harris 1985 : 11) ได้กล่าวถึง การจักระบบ การเรียนการสอนว่า หมายถึง การจัดทำแผนงานเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ ในส่วนที่เกี่ยวกับ นักเรียน บุคลากร อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของ เวลา และจุดประสงค์การสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ขอบข่ายของงานนี้ ได้แก่ การจัดชั้นเรียน การจัดการการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดครู เข้าสอน

ค. การบริหารงานบุคคล วิทยุ สาขร (อ้างถึงใน นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ 2520 : 19) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลว่า "การบริหารงานบุคคล คือ การที่จะใช้คนทำงานให้ได้ผลดีที่สุด ในระยะเวลาสั้นที่สุด และให้สิ้นเปลืองเงินและวัสดุ น้อยที่สุด ในขณะที่เกี่ยวกับคนที่ทำงานก็จะต้องมีความสุขความพอใจในการทำงาน

นอกจากนั้นยังได้ให้หลักการบริหารบุคคลไว้ดังนี้ คือ

1. กระบวนการบรรจุแต่งตั้งบุคลากร การบรรจุคนเข้าทำงาน มิใช่ เพียงแต่ให้ใครคนใดที่สุดมาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงว่า ผู้ที่ได้รับการบรรจุเข้ามา มีความรู้สึกร้อย่างไรต่องาน มีความไวต่อสถานการณ์ และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นเพียงใด อนาคตของเขาจะเป็นอย่างไร

2. กระบวนการมอบหมายงาน ในการมอบหมายงานให้คนปฏิบัติ ต้อง คำนึงถึงว่างานนั้น ๆ เหมาะสมกับเขาหรือไม่ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงลักษณะและความรู้สึกร ณีกคึกของผู้รับงานด้วยเสมอ

3. ทะเบียนประวัติของบุคลากรมีความจำเป็นอย่างมาก เพราะช่วยให้ หัวหน้ารู้จักลูกน้องของตนได้ก็ จะได้ปรับตัวให้เข้ากันได้ โดยอาศัยทะเบียนประวัติเป็น แนวทาง

แฮร์ริส (Harris 1985 : 11) ได้ให้ความหมายของการบริหารงาน บุคคล คือ การสรรหา การคัดเลือก และการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความ สามารถของบุคลากร ตลอดจนการเก็บรักษาทะเบียนเกี่ยวกับบุคลากรด้วย

ง. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก วิลส์ (Wiles 1967 : 34) ทำให้ครูรักงาน รักโรงเรียน และมีกำลังใจปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกดังต่อไปนี้

1. สถานที่ที่มีชีวิตชีวา สวยงาม สะดวกสบาย
2. มีเครื่องมือเครื่องใช้พอแก่ความต้องการ

ภิญโญ สาธร (2523 : 413-414) ได้เสนอโครงการที่เชื่ออำนวยความสะดวกสบาย เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนมีประสิทธิภาพดังนี้

1. จัดสถานที่ทำงานและอุปกรณ์การทำงานให้ได้รับความสะดวกสบาย และเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความจำเป็นของหน่วยงานและบุคลากรเท่าที่โรงเรียนจะสามารถอำนวยความสะดวกให้ได้
2. จัดห้องสมุดวิชาการทำเป็นศูนย์วิชาการสำหรับครูได้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มพูนประสบการณ์และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า
3. จัดหางบประมาณซ่อมแซมที่พักอาศัยและบ้านพักครูให้แก่บุคลากรในโรงเรียน
4. จัดสถานที่ ห้องน้ำ ห้องสุขา และสนามพักผ่อนหย่อนใจสำหรับครูเวลาว่าง

แฮร์ริส (Harris 1985 : 11) ได้กล่าวถึง การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกว่า หมายถึง การวางแผนจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดหาอาคารเรียน อาคารประกอบต่าง ๆ และการพัฒนาคุณลักษณะของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้เหมาะสม

จ. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ รุ่ง แก้วแดง (อ้างถึงใน สุชน ชาลีเครือ 2527 : 17) กล่าวว่า "ถ้ามีสื่อ มีอุปกรณ์ เด็กจะเรียนได้ดี โดยเฉพาะการเรียนที่เป็นนามธรรม" ดังนั้นวัสดุอุปกรณ์การสอนจึงมีความสัมพันธ์กับการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้บริหารจะต้องจัดหาเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

อิริกสัน (Erickson 1968 : 22-24) ได้เสนอหลักการจัดวัสดุ-

อุปกรณ์การสอนดังนี้

1. การบริหารอุปกรณ์การสอนที่ดี จะต้องอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ว่า
ที่มีความรู้ความชำนาญ และสามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรด้านหลักสูตรได้เป็นอย่างดี
ตลอดจนได้รับความสนับสนุนด้านงบประมาณ กำลังคน และเครื่องมือเครื่องใช้อย่าง
พอเพียง
2. วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สามารถนำไปใช้ได้สะดวกตรงตามความต้องการ
ของครูผู้สอน ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนควร เปิดโอกาสให้คณะครูได้มีส่วนในการคัดเลือก
หรือจัดซื้อ
3. วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ครูผู้สอนจะต้องสามารถนำไปใช้ได้โดยง่าย นั่นคือ
อุปกรณ์จะต้องมีคุณภาพดี มีคนช่วยเหลือ ซึ่งทางโรงเรียนทำได้โดยตั้งศูนย์วัสดุอุปกรณ์
เป็นส่วนกลาง มีเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความรู้ด้านนี้ประจำอยู่ เพื่ออำนวยความสะดวกและตรวจ
สภาพวัสดุอุปกรณ์อยู่เสมอ
4. ควรจัดสรรอุปกรณ์ไว้หลายชนิดเพื่อสนองความต้องการของครู ผู้บริหาร
โรงเรียนควรประชุมปรึกษาหารือกับครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอน
ตลอดจนกำหนดโครงการทดลองอุปกรณ์ใหม่ ๆ
5. โครงการจัดวัสดุอุปกรณ์การสอนของโรงเรียน ควรส่งเสริมและ
พัฒนาครูผู้สอนไปด้วย โดยเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการใช้
วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น โดยประสานงานกับผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตร
เพื่อจัดประชุมสัมมนา จัดสาธิตการใช้อุปกรณ์การสอนให้แก่ครูผู้สอน

แฮร์ริส (Harris 1985 : 11) ได้ให้ความหมายการจัดหาวัสดุ
อุปกรณ์ว่า หมายถึง การตรวจสอบ การประเมินค่า การคัดเลือกวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ว่า
มีความปลอดภัย มีประโยชน์ และมีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมี
ประสิทธิผล

ฉ. การฝึกอบรมครูประจำการ

พันส์ หันนาคินท์ (2523 : 60-69) ได้เสนอกิจกรรมในการจัด
อบรมครูประจำการไว้ 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมที่ครูทำได้ตามลำดับ ได้แก่
  - (1) การอ่านหรือการฟัง
  - (2) การค้นคว้าหรือศึกษาค้นวิชาชีพ
  - (3) การทดลองวิจัย
  - (4) การเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ
  - (5) การไปสังเกตการสอนในโรงเรียนอื่น
  - (6) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน
  - (7) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน
  - (8) การลาศึกษาต่อ
  - (9) การประเมินผลตนเอง
2. กิจกรรมที่จัดทำเป็นหมู่คณะ ได้แก่
  - (1) การประชุมคณะครู
  - (2) การพบปะปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ปัญหาทางปฏิบัติ
  - (3) การปรึกษางานก่อนเปิดเรียน
  - (4) การจัดครูในรูปแบบการต่าง ๆ
  - (5) การแจกข่าวสารของโรงเรียน

แฮร์ริส (Harris 1985 : 11) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมครูประจำการ ดังนี้ คือ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้คณะครูมีความก้าวหน้า และเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียน-การสอน

ข. การจัดปฐมนิเทศครูใหม่

ไวลส์ (Wiles 1967 : 214-217) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมในการปฐมนิเทศครูใหม่ดังนี้

1. แสดงให้ครูใหม่ทราบว่า เขาเป็นที่ต้องการของโรงเรียน โดยการแนะนำให้รู้จักครูทุกคนในโรงเรียน เปิดโอกาสให้ครูเก่า ครูใหม่ พูดคุย ซักถามซึ่งกัน-และกันอย่างเป็นกันเอง จะสร้างความคุ้นเคยได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหาร โรงเรียนต้องแจ้งให้ครูใหม่ทราบถึงงานในหน้าที่และวิธีปฏิบัติให้ครูใหม่ทราบ รวมทั้งคอยแนะนำช่วยเหลือในเรื่องส่วนตัวด้วย

3. ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องกระตุ้นให้ครูใหม่รู้สึกว่าคุณเองนั้นมีความสามารถพอเพียง โดยยกตัวอย่างความสำเร็จของครูใหม่รุ่นก่อน ๆ และควรให้รายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบและแนวทางปฏิบัติงานแก่ครูใหม่ เพื่อให้ทราบเป้าหมายและทิศทางในการทำงานและเกิดความรู้สึกมั่นใจขึ้น

4. ให้ครูใหม่เข้าใจประวัติความเป็นมาของโรงเรียน ผลสำเร็จที่ผ่านมา โครงการที่กำลังทำอยู่ เพื่อกระตุ้นให้ครูใหม่มีความพึงพอใจในการที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน ควรแนะนำให้ครูใหม่รู้จักครูเก่าที่มีชื่อเสียงหรือมีความดีต่าง ๆ เพื่อเขาจะใฝ่慕ใจที่ได้ร่วมงานกับผู้ที่มีความสามารถ

5. ควรนำครูใหม่ไปทำความรู้จักกับประชาชนในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยเฉพาะผู้อุปการะโรงเรียน ความใกล้ชิดกับชุมชนนอกจากจะช่วยให้ครูใหม่เกิดความอบอุ่นใจ แล้วยังเป็นการช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จมากขึ้นด้วย

แฮร์ริส (Harris 1985 : 11) ได้กล่าวถึงการจัดปฐมนิเทศครูใหม่ ว่า คือ การให้ข้อมูลและข่าวสารที่จำเป็นและความเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่ครูใหม่ ได้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการทำงาน

ข. การจัดบริการพิเศษแก่ครู วิทยุ โยธา สาร (2523 : 412-414) ได้เสนอแนะ โครงการที่จะจัดบริการในโรงเรียนดังนี้

1. โครงการค่านเสริมธุรกิจ ได้แก่

- (1) การจัดหาทุนสวัสดิการ
- (2) จัดจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่มในราคาถูกลงในโรงเรียน
- (3) จัดบริการร้านสหกรณ์ในโรงเรียน
- (4) จัดบริการตรวจสุขภาพอนามัยแก่ครูและครอบครัวของครูประจำปี
- (5) จัดหาทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่บุตรหลานของบุคลากรใน

โรงเรียน

(6) จัดทุนสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่บุคลากรในโรงเรียน

2. โครงการนันทนาการ เป็นโครงการที่มีเจตนารมณ์ที่จะให้บุคลากร

ในโรงเรียนหลังจากที่ได้ปฏิบัติงานมาแล้วในระหว่างวัน สัปดาห์ ภาคเรียน หรือปี-การศึกษาที่ดี ใ้มีโอกาสดำเนินการพักผ่อนหย่อนใจนอกเวลา เพื่อลดความเครียดทางสมอง ทางอารมณ์ และทางกาย สิ่งที่โรงเรียนควรจัดตามโครงการนี้ ได้แก่

- (1) การจัดห้องพักผ่อน
- (2) จัดที่สำหรับเล่นกีฬาใหม่
- (3) จัดไปศึกษานอกสถานที่
- (4) จัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาในร่มและกลางแจ้ง
- (5) จัดประชุมพบปะสังสรรค์รื่นเริง
- (6) จัดชั่วโมงว่างให้มีการพักผ่อน
- (7) จัดมุมหนังสือในห้องสมุดที่สมาชิกสนใจอ่านในเวลาพักผ่อน

การจัดบริการพิเศษดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญที่ควรจัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

แฮร์ริส (Harris 1985 : 12) ได้ให้ความหมายการจัดบริการพิเศษ หมายถึง การจัดบริการเพื่อสนองจุดหมายหลักของการสอนของโรงเรียน ได้แก่ การจัดบริการที่สัมพันธ์กับเป้าหมายในการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยการเลือกโครงการที่เหมาะสมที่สุดที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน มิใช่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน

๗. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนกับชุมชนโดยปกติก็มีความสัมพันธ์กันอยู่แล้ว แต่ยังคงมีความจำเป็นจะต้องเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกัน ให้อยู่ในสภาพที่แน่นแฟ้นอยู่เสมอ เราจะเห็นว่าโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน จะมีความก้าวหน้าเป็นอย่างดี ทั้งในด้านวัตถุและในด้านการศึกษาอบรมแก่นักเรียน สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน คือ การประชาสัมพันธ์

พนัส หันนาคินทร์ (2523 : 239-241) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประชาสัมพันธ์โรงเรียนไว้ดังนี้

1. แดลงข่าวสารต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองนักเรียนต้องการทราบ
2. ขจัดความเห็นที่ขัดแย้งระหว่างชุมชนกับโรงเรียน แก่ความเข้าใจผิด

ต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองมีต่อการเรียนการสอน

3. ป้องกันการวิพากษ์วิจารณ์อย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคลากรในโรงเรียน

4. สนับสนุนให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการศึกษาและมองเห็นแนวทางที่จะศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ

5. เพิ่มความเชื่อมั่นที่ผู้ปกครองมีต่อโรงเรียน

เอลส์บริ และคณะ (Elsbree, McNally and Wynn 1964 : 14)

ได้เสนอหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. จะต้องดำเนินกิจการภายในโรงเรียนให้โดยลึกลับ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นก่อนที่จะชักชวนให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน

2. จะต้องรู้จักชุมชนอย่างดี ทั้งนี้เพื่อโรงเรียนจะได้จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการดำเนินชีวิตของนักเรียน ซึ่งจะก่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก

3. จัดบริการให้แก่ชุมชน เช่น ให้ยืมสถานที่และอุปกรณ์เพื่อจัดงาน หรือเพื่ออพยพหนีภัยต่าง ๆ บริการทางคำปรึกษาการก็เป็นสิ่งที่โรงเรียนสามารถทำได้ เช่น จัดการศึกษาผู้ใหญ่ เปิดสอนวิชาชีพระยะสั้น เป็นต้น

4. ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เช่น สิ่งของ สถานที่ บุคลากร ตลอดจนสถานบันหรือองค์กรต่าง ๆ ที่สามารถนำมาเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้ อาจจะเชิญบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน เป็นการให้เกิดเกียรติแก่ผู้ที่ได้รับเชิญและผู้ได้รับเชิญก็จะมีความรู้ลึกซึ้งที่ติดต่อโรงเรียน

5. อำนวยความสะดวกในเรื่องระบบสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียน ถือเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องแจ้งข่าวสารทางโรงเรียนให้ชุมชนทราบ และต้องเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้รับข่าวสารจากทางชุมชนด้วย จะต้องเป็นการสื่อสารที่มีลักษณะเป็นสองทาง

6. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามาเยี่ยมชมกิจการของโรงเรียน เช่น ในการจัดงานต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ การแข่งขันกีฬา เป็นต้น หรือแม้ในวันปกติ อาจจะเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาดูการเรียนการสอน อาจจะให้ผู้ปกครองแสดงความ-

คิดเห็นให้ข้อเสนอแนะหลังจากที่มีการสังเกตการสอนแล้วก็ได้

7. ป้องกันปัญหาบางประการที่จะกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่าง
ชุมชนกับโรงเรียน

แฮร์ริส (Harris 1985 : 11) ความสัมพันธ์กับชุมชน คือ การสร้าง
ความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน โดยใช้การเรียนการสอนเป็น
สื่อ เช่น การให้ข่าว การขอความร่วมมือ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งต่าง ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะโรงเรียน
เป็นหน่วยงานในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อชุมชนมากที่สุดที่จะช่วยพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของ
ชุมชนให้ดีขึ้นทุกทาง รวมทั้งปลูกฝังให้สมาชิกของชุมชนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของ
ตนเอง

ญ. การประเมินผล สังค อุทรานันท์ (2526 : 99-100) ได้กล่าวถึง
การประเมินผลการสอนว่า เป็นการตรวจสอบผลผลิตที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตาม
จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด โดยการประเมินจากการทำกิจกรรมจากการทดสอบ
ความรู้หลังการสอน หรือจากการสรุปความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งควรจะประเมินจาก
ผลงานหลาย ๆ อย่างประกอบกัน ควรจะประเมินว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยมีความเข้าใจ
มีทักษะและมีเจตคติในเรื่องที่ได้เรียนมาแล้วเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน
ที่ได้กำหนดไว้เพียงใด ซึ่งจะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแก้ไขในการเรียน
การสอนครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น เพราะทำให้ทราบพื้นฐานของผู้เรียนสำหรับเตรียมการสอน
ในครั้งต่อ ๆ ไปอีกด้วย

ส่วน ชารี มณีศรี (2523 : 212-213) ก็ได้กล่าวถึง หลักการ
ประเมินไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. การประเมินผลควรใช้กลวิธีหลาย ๆ วิธี
2. การประเมินผลจะต้องได้รับความร่วมมือจากครู นักเรียน ชุมชนและ
เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารการศึกษา
3. การประเมินผลจะต้องให้สัมพันธ์กับหลักสูตร เช่น ถ้ามีการใช้หลักสูตร
ใหม่ ต้องใช้ระเบียบการวัดผลใหม่ด้วย

4. โครงการวิวัฒนาการจะได้เป็นไปตามแนวทางของความมุ่งหมายทางการศึกษา ความเจริญงอกงามของบุคคลอันเกิดจากการได้รับการศึกษามีผลสะท้อนถึงสังคม ชุมชน ประเทศชาติ ให้พลอยเจริญงอกงามไปด้วย ฉะนั้นต้องวัดความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการศึกษาคำย

5. การประเมินผลควรใช้วิธีวัดผลหลาย ๆ อย่าง เช่น วัดผลงาน ทักษะคติ นิสัยในการทำงาน ความสม่ำเสมอในการทำงาน การเรียนของเด็ก การสอน และการใช้วัสดุอุปกรณ์ของครู เป็นต้น

6. ครูทุกคนควรมีส่วนร่วมในการวัดผล ร่วมมือกันทดลองหาวิธีที่เหมาะสม

7. การประเมินผลต้องกระทำติดต่อกันไปเรื่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ จะได้ผลที่แน่นอน และถ้าพบข้อบกพร่องจะได้แก้ไขได้ทันที่

8. โครงการประเมินผลควรยืดหยุ่นได้ และใช้หลาย ๆ วิธี เช่น การสัมภาษณ์ สังเกต สอบถาม ทดสอบ การรายงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใช้ว่าควรจะใช้เลือกวิธีใด

9. เก็บบันทึกผลในการประเมินไว้เป็นหลักฐาน

สำหรับ Harris ได้กล่าวถึง การประเมินผลว่า หมายถึง การวางแผน การจัดระบบประเมินผล และการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อประเมินกิจกรรมต่าง ๆ ทุกด้านของโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง โดยตรงต่อการเรียนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มีผู้ทำการวิจัยที่แตกต่างกัน เช่น

กาญจนา จงรักษ์ (2512 : 111-113) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาสายสามัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา สรุปได้ว่า ต้องการให้ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการให้ความช่วยเหลือในด้านการนิเทศการสอน ดังนี้

1. นิเทศการสอนวิชาที่มีความถนัด

2. ส่งเสริม สนับสนุนในการ เข้มขันศึกษานิเทศก์หรือผู้อำนวยการสอนอื่น ๆ มานีเทศการสอนให้กับครูอาจารย์ตามสายวิชาอย่างน้อย เหนอละครั้ง
3. ส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูไปอบรม ให้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
4. ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ผู้อำนวยการสอนในโรงเรียน ช่วยนิเทศกันเอง เพื่อปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

ฐจิต อาศัยบุญ (2518 : 98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้หลักสูตรแบบกว้าง" ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา สรุปได้ว่า งานที่หัวหน้าหมวดวิชามีการปฏิบัติน้อย ได้แก่ การสาธิต การสอน การจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาสาธิตการสอน การจัดให้ครูมีโอกาสสังเกตการสอนในห้องเรียน

อุทัย สร้อยสุข (2520 : 225-226) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "หน้าที่ค้ำ การศึกษาของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา" ผลการวิจัยสรุปว่า งานนิเทศการ-ศึกษาที่อาจารย์ใหญ่ส่วนมากไม่เคยปฏิบัติ ได้แก่ การจัดให้มีการสัมมนาครู เกี่ยวกับวิธีสอน โดยร่วมทีมอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนใกล้เคียง การจัดครูไปเยี่ยมโรงเรียนอื่น การจัดให้มีการสาธิตการสอนขึ้นในโรงเรียน การจัดให้มีการวิเคราะห์และประเมินค่าแบบเรียน ที่ใช้อยู่ในโรงเรียน การหาข้อมูลจากผู้นปกครองและบุคคลในท้องถิ่นเกี่ยวกับเนื้อหาที่นำมาสอน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร การจัดให้มีคณะกรรมการดำเนินการศึกษาวิจัย คำนการเรียนการสอนและการบริหาร การจัดให้มีแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู เป็นรายภาคเรียน การจัดให้มีธนาคารข้อสอบขึ้นในโรงเรียน

กฤษณี น้ำเพชร (2521 : ฉ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "วิธีปฏิบัติในการจัด การนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การปฏิบัติในค้ำ กระบวนการในการจัดการนิเทศภายในผู้บริหารและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยเกือบทุกค้ำ

เสาวภา เขาวนชลากร (2525 : 274-277) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมส่วนกลาง สังกัดค้ำองการมัธยมศึกษา" โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง เกี่ยวกับ

งานนิเทศการศึกษาที่ควรจัดขึ้นภายในโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน และอยู่ในระดับเห็นด้วย และพบว่า ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการจัดการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนเนื่องจากการขาดเงินงบประมาณ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ ครูส่วนใหญ่ ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการนิเทศอย่างแท้จริง ตลอดจนไม่ศรัทธาในตัวผู้นิเทศภายใน

จากงานวิจัยที่เสนอมานี้ พอสรุปได้ว่า งานค้ำงานนิเทศการศึกษาภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่การนิเทศการศึกษาเป็น กระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะช่วยปรับปรุง พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนให้มีคุณภาพ ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจในเรื่องของงานการนิเทศภายในโรงเรียนโดยแท้จริงของบุคลากรภายใน โรงเรียน ทำให้ขาดการวางแผนงานค้ำงานนิเทศภายในโรงเรียน จึงทำให้การทำงาน ไม่เป็นระบบ และขาดความต่อเนื่อง ฉะนั้นจึงสมควรที่จะทำการศึกษางานการนิเทศ- การศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อผลการวิจัยจะทำให้ทราบว่า งานการนิเทศ- การศึกษาในโรงเรียนมัศึกษานั้น แต่ละงานได้รับการปฏิบัติอย่างไร เพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนา การดำเนินงานการนิเทศการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น